

ISSN 0235-3490

2 1990

АРХЕОЛОГІЯ

СТАТТІ.
ПУБЛІКАЦІЇ
АРХЕОЛОГІЧНИХ
МАТЕРІАЛІВ.
НОВІ ВІДКРИТТЯ
І ЗНАХІДКИ.
ДИСКУСІЇ.
ПАМ'ЯТЬ АРХЕОЛОГІЇ.
АРХЕОЛОГІЯ В СРСР.
І ЗА РУБЕЖЕМ.
РЕЦЕНЗІЇ.
ОХОРОНА
ПАМ'ЯТОК
АРХЕОЛОГІЇ.
ХРОНІКА.

У журналі вміщено статті з питань давньої історії та археології від первісності до середньовіччя, публікації нових матеріалів і результатів досліджень на території України, дискусійні проблеми, рецензії, біографічні матеріали, хроніку.

Для археологів, істориків, краєзнавців, викладачів, студентів історичних факультетів.

В журнале помещены статьи по вопросам древней истории и археологии от первобытности до средневековья, публикации новых материалов и результатов исследований на территории Украины, дискуссионные проблемы, рецензии, биографические материалы, хроника.

Для археологов, историков, краеведов, преподавателей и студентов исторических факультетов.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

П. П. ТОЛОЧКО (головний редактор), В. Д. БАРАН, В. Ф. ГЕНІНГ, М. І. ГЛАДКИХ, В. М. ЗУБАР (відповідальний секретар), В. І. КАДЕЄВ, С. Д. КРИЖИЦЬКИЙ (заступник головного редактора), О. П. МОЦЯ, С. В. СМІРНОВ, В. Н. СТАНКО, Р. В. ТЕРПИЛОВСЬКИЙ, В. М. ЦИГИЛИК, Є. В. ЧЕРНЕНКО, І. Т. ЧЕРНЯКОВ

Адреса редакції:

252025, Київ-25, вул. Володимирська, 3
Телефон 228 44 05

Здано до набору 08.02.90. Підписано до друку 03.07.90. Формат 70X108/16. Папір друк. № 1. Високий друк. Ум. друк. арк. 14,0. Ум. фарбо-відб. 14,5. Обл.-вид. арк. 16,25. Тираж 2480 пр. Зам. 4205. Ціна 1 крб. 20 к.

Київська друкарня № 1.
вул. Краківська, 5.

Друкується за постановою редакційної колегії журналу
Науковий редактор канд. істор. наук Б. М. МОЗОЛЕВСЬКИЙ

Редактор Т. Г. РУДНИЦЬКА

Художній редактор В. П. ЛИТВИНЕНКО

Технічний редактор А. Д. ГОЛІНА

Коректор Л. П. ЗАХАРЧЕНКО

АРХЕОЛОГІЯ

2 1990

АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
заснований у березні 1989 р.

видається
щоквартально

Київ Наукова думка

ЗМІСТ

Статті

- 3 ПАВЛЕНКО Ю. В. Шляхи розвитку первісного суспільства
- 14 СМІРНОВ С. В. Про деякі методологічні засади вивчення неандертальських поховань
- 24 БУЙСЬКИХ А. В. Деякі особливості планувальної структури пізньоархаїчних поселень Нижнього Побужжя
- 33 ЛОСИЦЬКИЙ Ю. Г. До питання типологічної еволюції монументальної архітектури середньовічного Криму
- 47 ТОЛОЧКО П. П. Літописна повість про хрещення Русі

Публікації археологічних матеріалів

- 56 ПОТЕХІНА І. Д. Населення усатівської культури за даними антропології
- 68 КОЛОТУХІН В. А. Кизил-кобинський посуд VIII—першої половини V ст. до н. е.
- 86 ЦЕЦХЛАДЗЕ Г. Р. Північне та Східне Причорномор'я в VI—I ст. до н. е. (з історії торговельних відносин)

Пам'ять археології

- 98 БОРИСКОВСЬКИЙ П. Й. Сергій Миколайович Бібіков і його час

Дискусії

- 107 ЗУБАР В. М. Нотатки з латинської епіграфіки Херсонеса і Харакса

Археологія в СРСР і за рубежем

- 115** КОЛЕСНИКОВ М. А. Категорії «процесуальної археології»

Охорона пам'яток археології

- 125** ЧЕРНЕНКО О. Є. Розкопки поблизу с. Кириївка Чернігівської області
- 128** КИСЛИЙ О. Є., СКОРИЙ С. А. Скіфське поховання V ст. до н. е. поблизу Керчі
- 130** КОЗАК Д. Н. Поселення черняхівської культури поблизу м. Львова

Рецензії

- 136** ПАВЛЕНКО Ю. В. В. П. Илюшечкин «Сословно-классовое общество в истории Китая (опыт системно-структурного анализа)».— М.: Наука, 1986.— 396 с.
- 139** АУЛІХ В. В. В. Д. Баран «Пражская культура Поднестровья».— К.: Наукова думка, 1988.— 159 с., илл.
- 143** СУХОБОКОВ О. В., ПРИЙМАК В. В. А. З. Винников «Славянские курганы лесостепного Дона».— Воронеж: Изд-во Воронежского госуниверситета, 1984 (192 с., 39 илл.)

Хроніка

- 147** ГЕНІНГ В. Ф., БУНЯТЯН К. П. 10 років відділу теорії та методики археології
- 151** ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Р. В. Конференція радянських та польських істориків «Слов'янський світ і Римська імперія»
- 153** Оргкомітет конференції. XX республіканська конференція в Одесі

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВІ

З метою поліпшення та удосконалення якості журналу «Археологія» редколегія звертається до Вас з проханням відповісти на запитання даної анкети:

1. Прізвище, ім'я, по-батькові, спеціальність, вік.
2. Передплачуєте Ви журнал, чи купуєте в кіосках «Союздруку»?
3. Які статті, матеріали чи рубрики журналу за 1989 р. привернули вашу увагу?
4. Ваші зауваження або пропозиції щодо роботи журналу.

Відповіді надсилати за адресою:
252025, Київ-25, вул. Володимирська, 3

Результати опитувань будуть надруковані на сторінках журналу і допоможуть в подальшій роботі редколегії.

Слід зазначити, що в підготовці кадрів були й невдачі. Не всі аспіранти виконали покладені на них завдання, повільно інколи йшла підготовка дисертацій поза межами аспірантської підготовки. Ймовірно, це пояснюється специфікою розроблюваної тематики. На відзнаку від традиційних відділів, кадри тут слід добирати більш вимогливо. Необхідний резерв, з якого можна добирати співробітників, здатних до теоретико-методологічної роботи. Однак організація наукового процесу та наша соціальна психологія, а також слабка вузівська підго-

товка обмежують можливості такого добору. Вже зараз у відділі переважає група співробітників приблизно одного віку — 30—40 років. Відсутність вікового розриву серед співробітників, а також фахівців-початківців може негативно відбитися на долі всього напрямку. Тут слід враховувати і той факт, що прихід молодого співробітника не є гарантією того, що він обов'язково стане добрим фахівцем. Планування кадрової політики — дуже відповідальний момент, і тут без допомоги адміністрації інституту не обійтися.

Конференція радянських та польських істориків «Слов'янський світ і Римська імперія»

© Р. В. Терпиловський

3—5 жовтня у Києві відбулася наукова конференція «Слов'янський світ і Римська імперія», що була організована Національним комітетом істориків Радянського Союзу, Комісією істориків СРСР — ПНР та Інститутом археології АН УРСР. Як відомо, 20 років тому (1969 р.) у Києві тривала конференція Комісії істориків СРСР — ПНР з проблем виникнення перших слов'янських держав, зародження феодалізму у перших слов'янських племен. Важливість проблеми етногенезу слов'ян, досягнуті успіхи у вивченні старожитностей римського часу та їх взаємозв'язку, призвели до необхідності встановити на порядку денному нову тему.

Населення Центральної та Східної Європи протягом усієї своєї історії було тісно пов'язане з племенами й цивілізаціями Середземномор'я. Важливою ланкою у цьому процесі є римський період (рубіж н. е. — перша половина I тис. н. е.), коли відзначається зв'язок багатьох народів, у тому числі і слов'ян, з Римською імперією. Саме це спричинило появу перших писемних свідчень про венедів і ставанів, яких деякі дослідники вважають прямими предками слов'ян.

Нечисленність і обмеженість писемних свідчень висуває на перше місце у конкретно-історичних дослідках, присвячених періоду першої половини I тис. н. е., археологічні джерела. Післявоєнні роки відзначаються помітним прогресом у їх вивченні. Найбільш яскравою та відомою «культурою римських впливів» є черня-

хівська, сторіччя відкриття якої буде відзначати за кілька років наукова громадськість. Останніми роками польські й радянські вчені доклали також багато зусиль до вивчення культур римського часу, що зіграли певну роль у процесі слов'янського етногенезу, таких як пшеворська, київська, а також пізньозарубинецька та зубрецька культурні групи. Досліджені сотні нових пам'яток, одержані відомості, що дозволяють прослідкувати спадкоємність різних етнокультурних традицій та упровадження інновацій. Створені концепції слов'янського етногенезу, що враховують нові дані археології, мовознавства, історії, антропології. Гостра дискусія 60-х років про етнічну приналежність черняхівської та пшеворської культур в цілому змінилась визнанням передової ролі у формуванні ранньосередньовічних слов'янських культур населення прикордонної смуги лісостепової та лісової зон Східної Європи й, можливо, суміжних територій Середньої Європи, яке входило до складу кількох культурних формувань. Мешканці цієї території запозичили ряд важливих провінціально-римських елементів, не беручи вже до уваги проникнення імпорту навіть вглиб лісової зони. Значна роль пізньоантичної цивілізації виявилась у прокладанні торговельних шляхів, у створенні нової системи економічних зв'язків, яка мала могутній вплив на господарський розвиток багатьох племен, у тому числі слов'янських. Отриманий імпульс знайшов продовження і в наступну візантійську добу,

коли в ряді середньовічних держав Європи значіє місце посіла Київська Русь і Польща.

Перед учасниками конференції з привітальним словом виступили директор Інституту археології АН УРСР П. П. Толочко та керівник делегації польських істориків Є. Веловейський.

Протягом трьох днів роботи було заслухано й обговорено 20 доповідей, присвячених різним аспектам археології і давньої історії, а також ряду проблем середньовічної історії та культури. У ході обговорення звучали російська, українська, білоруська та польська мови.

Доповідь Є. Веловейського — відомого спеціаліста з римських імпорту — представляє розгляд деяких закономірностей поширення багатого римського срібного посуду у Середній та Східній Європі. Можливо, масове надходження кубків, кратерів та іншого посуду для вина у перші століття нашої доби відображає залучення місцевої знаті до римських звичаїв, в тому числі й до застільної бесіди.

Значна група доповідей археологів Києва й Москви була присвячена долям нащадків носіїв зарубинецької культури, що відіграли одну з провідних ролей у формуванні ранньосередньовічної слов'янської культури. Так, С. П. Пачкова, всупереч поширеній думці, вважає, що зарубинецькі могильники не припиняють свого існування на початку — середині I ст. н. е., а доживають до його кінця. Цей висновок вона робить на підставі близькості ряду посудин з «класичних» поховань до кераміки єдиного поки що лізньозарубинецького могильника Рахни. На думку Л. Д. Поболя, зарубинецька культура протягом усієї першої половини I тис. н. е. зазнавала лише еволюційних змін, що дозволило, наприклад, пам'ятки II—V ст. віднести до «пізнього етапу зарубинецької культури». Як вважає Є. В. Максимов, основними причинами значної зміни вигляду зарубинецької культури послуговували зовнішні поштовхи — набіги сармат та північно-західних германських племен протягом рубежу н. е. Участь зарубинецьких племен у формуванні особливої, пізньозарубинецької, культурної групи, єдність розвитку пізньозарубинецьких та волинно-подільських пам'яток, формування на основі першої київської культури — ядра слов'янських культур римського часу — основні проблеми, яких торкнувся у своїй доповіді Р. В. Терпиловський. На участь у цих процесах деяких груп пшеворського населення вказав А. М. Обломський, ба-

зуючись на прикладі поширення відповідної кераміки на пам'ятках Дніпровського лісостепового Лівобережжя.

Процеси, що відбувалися у південних областях України, були розглянуті у двох доповідях. У першій з них А. Т. Сміленко намагалась довести можливість виникнення пам'яток черняхівської культури Надпоріжжя на основі старожитностей I—II ст., що інтерпретуються нею як пізньозарубинецькі. А. В. Гудкова вказала на участь різних етнокультурних традицій у формуванні пам'яток Буджацького степу римського часу, що належали, ймовірно, венедам Певтінгерових таблиць.

Питання проникнення римських імпорту на територію Східної Європи висвітлює Л. В. Вакулєнко на прикладі надходження скляних кубків, амфор та ін. на пам'ятки культури карпатських курганів. В. П. Глушенко показала значне переважання римських денаріїв II ст. у скарбах й окремих знахідках на території черняхівської культури. При цьому продовжувалась дискусія — чи надходило срібло до предків черняхівських племен або ж монети потрапили сюди пізніше, в III—IV ст., оскільки «варвари» приймали тільки чисте срібло?

Доповідь В. Д. Барана в цілому була присвячена більш пізньому періоду — середині I тис. н. е. — часу формування слов'янських культур раннього середньовіччя. Один з виразних фактів, що свідчать про багатоскладовість цього процесу, є кілька різних типів слов'янських жител VI—IX ст. Очевидно, у складі пшеворських племен знаходились і деякі слов'янські угруповання, інакше складно пояснити появу на території Польщі «коритоподібних» жител, невідомих ні в київських, ні у черняхівських старожитностях Східної Європи, де знаходять свої витоки решта домобудівних традицій. Нові дані з цього питання повідомив З. Кобилянський, який досліджував слов'янські поселення у східних районах ПНР.

Доповідь М. Ю. Брайчевського «Періодизація пам'яток римського часу на території Південно-Східної та Центральної Європи» можна віднести на межу між «чисто» історичними та археологічними доповідями. Дослідник запропонував детальну періодизацію I ст. н. е. на базі найбільш значних історичних фактів, хоч їх зв'язок з археологічними реаліями у багатьох випадках здається надуманим.

Значний інтерес викликала доповідь Г. Г. Литаврина «Слов'яни, Візантія й авари в VI—VII ст.», у якій, спираючись на нові переклади ряду історичних пові-

домлень, автор переконливо показав, що відомий похід Аписха на антів лише планувався, але не був здійснений. Серед інших повідомлень, побудованих на основі писемних джерел, прозвучали доповіді групи польських медієвістів. Доповідь Т. Василевського була присвячена проблемі титулатури київського князя, яка, на думку дослідника, затверджувалася візантійським двором. У доповіді К. Мадзолевського розглядався юридичний стан невірних членів у слов'янському суспільстві на основі вивчення «Руської Правди» в контексті інших варварських законодавчих зведень. А. Поппе повідомив про соціальні та ідеологічні зміни, що відбулися внаслідок хрещення Русі. На відміну від концепції «подвійного вірування» Київської Русі, що є досить поширеною, він вважає, що з цього моменту розвиток східнослов'янського суспільства відбувався у руслі християнської культури, яка всіляко насаджувалася церквою.

Дві доповіді радянських істориків охоплювали порівняно пізній період. М. Є. Бичкова повідомила про генеалогічні легенди польської знаті, яка вважала дуже престижним виводити своє походження від

сармат, на відміну від російських дворян XVI—XVII ст., початок родоводу яких досить часто йшов від пруссів та інших північних народів. А. М. Медушевський розібрав погляди «слов'янофілів» та «західників» на римське право у пореформеній Росії, вплив римського права на розвиток російської юридичної думки XIX — початку XX ст.

Таким чином, наукова конференція у Києві охопила широкий спектр питань від археології до нової історії та соціології. Були обговорені нові точки зору на процеси, в результаті яких слов'янський світ залучався до системи середземноморської цивілізації. Була відзначена необхідність спільного розгляду археологами й істориками ряду суміжних проблем, таких як шляхи розселення слов'ян у Центральній Європі, участь їх у подіях VI—IX ст. на Балканах та ін.

По завершенні роботи конференції гості відвідали історичні пам'ятки Києва, Києво-Печерську лавру. Під час поїздки до Чернігова радянські і польські історики ознайомились з матеріалами нових археологічних розкопок та зустрілись з чернігівськими дослідниками.

XX республіканська конференція в Одесі

Проблемам сучасного розвитку археології та історії давнього населення Української РСР було присвячено наукову конференцію, що відбулася в Одесі 25—28 жовтня 1989 р. Її проведено Інститутом археології АН УРСР разом з Одеським археологічним музеєм на відзнаку 150-річного ювілею Одеського товариства історії та старожитностей.

У роботі конференції взяли участь близько трьохсот фахівців з України та інших республік СРСР, а також НРБ. Широко були представлені основні дослідницькі центри УРСР (Київ, Одеса, Львів, Ужгород, Кіровоград, Запоріжжя, Херсон, Миколаїв, Чернігів, Сімферополь, Дніпропетровськ, Донецьк та ін.), а також Москви, Ленінграда, Мінська, Кишинєва, Єревана, Ростова-на-Дону, Краснодар, Куйбишева.

Пленарні доповіді відзначалися постановкою широких питань, нагальних для відтворення історичного процесу минулого

в цілому. Зокрема, на першому пленарному засіданні заслухано доповіді В. Г. Збеновича та М. М. Шмаглія, присвячені проблемам трипільської культури. Враховуючи загальну ситуацію в дослідженні енеолітичних суспільств Південно-Східної Європи у світлі новітніх досягнень радянських та зарубіжних археологів, В. Г. Збенович висунув програму подальших досліджень трипільської культури.

Тема доповіді М. М. Шмаглія — підсумки багаторічних розкопок великих трипільських поселень, інтерпретація їх як центрів соціально-культурного прогресу давніх землеробських громад. Деякі тлумачення автора щодо житлового будівництва, соціально-економічного розвитку поселень (у тому числі зародження прототипу «міста античного вигляду») є досить суперечливими, однак спроба широких узагальнень заслуговує на увагу.

Значний інтерес викликала пленарна доповідь С. Д. Крижицького та О. М. Щег-

НАШІ АВТОРИ

АУЛІХ Вітольд Вітольдович — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту суспільних наук АН УРСР. Спеціаліст у галузі слов'яно-руської археології.

БОРИСКОВСЬКИЙ Павло Йосипович — професор, доктор історичних наук, ведучий науковий співробітник ЛВІА АН СРСР. Спеціаліст у галузі археології первісного суспільства.

БУНЯТЯН Катерина Петрівна — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник ІА АН УРСР. Спеціаліст у галузі теорії та методики археологічних досліджень, скіфолог.

БУЙСЬКИХ Алла Валеріївна — співробітник ІА АН УРСР. Спеціалізується в галузі античної археології.

ГЕНІНГ Володимир Федорович — професор, доктор історичних наук, зав. відділом теорії та методики археології ІА АН УРСР. Спеціаліст у галузі методології та історії археології, етнічної історії, теорії первісного суспільства.

ЗУБАР Віталій Михайлович — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник ІА АН УРСР. Спеціаліст у галузі античної археології.

КИСЛИЙ Олександр Євгенович — молодший науковий співробітник ІА АН УРСР. Досліджує питання палеодемографії.

КОЗАК Денис Никодимович — кандидат історичних наук, учений секретар ІА АН УРСР. Спеціаліст у галузі археології ранніх слов'ян Західної Волині і Подністрів'я.

КОЛЕСНИКОВ Михайло Анатолійович — аспірант ІА АН УРСР. Спеціаліст з проблем палеоекономіки та теорії археології.

КОЛОТУХІН Віталій Олександрович — кандидат історичних наук, науковий співробітник ІА АН УРСР. Спеціаліст у галузі пізньої бронзи.

ЛОСИЦЬКИЙ Юрій Георгійович — архітектор, керівник групи Інституту «Укрпроект-реставрація».

ПАВЛЕНКО Юрій Віталійович — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник ІА АН УРСР. Спеціаліст у галузі теорії та методології археології.

ПОТЄХІНА Інна Дмитрівна — науковий співробітник ІА АН УРСР. Спеціаліст з антропології доби енеоліту — ранньої бронзи.

ПРИЙМАК Віктор Володимирович — зав. сектором археології Сумського обласного краєзнавчого музею. Вивчає історію слов'ян Дніпровського Лівобережжя.

СКОРИЙ Сергій Анатолійович — кандидат історичних наук, науковий співробітник ІА АН УРСР. Спеціаліст з археології доби раннього заліза Правобережної України.

СМИРНОВ Станіслав Васильович — кандидат історичних наук, завідувачий сектором археології кам'яного віку ІА АН УРСР. Спеціаліст з проблем антропогенезу, методології археологічної науки.

СУХОБОКОВ Олег Васильович — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник ІА АН УРСР. Спеціаліст в галузі слов'янської та давньоруської археології.

ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Ростислав Всеволодович — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник ІА АН УРСР. Спеціаліст у галузі слов'янської археології.

ТОЛОЧКО П. П. — академік АН УРСР, директор Інституту археології АН УРСР. Спеціаліст з історії Давньої Русі.

ЧЕРНЕНКО Олена Євгенівна — науковий співробітник Чернігівського історичного музею.

ЦЕЦХЛАДЗЕ Гоча Ревазович — аспірант ІА АН СРСР. Спеціаліст у галузі античної археології.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АДСП	— Античные древности Северного Причерноморья
АДУ	— Археологічні дослідження на Україні
АИУ	— Археологические исследования на Украине
АИЮВЕ	— Археологические исследования на юге Восточной Европы
АО	— Археологические открытия
АП УРСР	— Археологічні пам'ятки УРСР
АПСЗП	— Археологические памятники Северо-Западного Причерноморья
АСГЭ	— Археологический сборник Государственного Эрмитажа
ВА	— Вопросы антропологии
ВДИ	— Вестник древней истории
ВХГУ	— Вестник Харьковского государственного университета
ДАПО	— Державний архів Полтавської області
ДВК	— Древности Восточного Крыма
ДСС	— Древности Степной Скифии
ИААСП	— Исследования по античной археологии Северного Причерноморья
ИААЮЗУ	— Исследования по античной археологии Юго-Запада Украинской ССР
ИАК	— Императорская Археологическая Комиссия
ИМК	— Институт історії матеріальної культури
КБН	— Корпус боспорских надписей
КБС	— Кавказско-Ближневосточный сборник
КСИА АН СССР	— Краткие сообщения Института археологии АН СССР
КСИИМК	— Краткие сообщения Института истории материальной культуры
ЛВИА АН СРСР	— Ленінградське відділення Інституту археології АН СРСР
ЛГУ	— Ленинградский государственный университет
ЛОИА АН СССР	— Ленинградское отделение Института археологии АН СССР
МАЭ	— Материалы по антропологии и этнографии
МАСП	— Материалы по археологии Северного Причерноморья
МАУ	— Материалы з антропології України
МГУ	— Московский государственный университет
МИА	— Материалы и исследования по археологии СССР
МИА ЮЗ СССР и РНР	— Материалы и исследования по археологии Юго-Запада СССР и Румынской Народной Республики
МДАПВ	— Материалы і дослідження з археології Прикарпаття і Волині
НАА	— Народы Азии и Африки
НА IA АН УРСР	— Науківий архів Інституту археології АН УРСР
НА IA СССР	— Научный архив Института археологии АН СССР
НА ХГИАЗ	— Научный архив Херсонесского государственного историко-археологического заповедника
НЭ	— Нумизматика и эпиграфика
НС	— Нумизматика и сфрагистика
НО	— Надписи Ольвии
ОАК	— Отчет Археологической Комиссии
ПИДО	— Проблемы истории докапиталистических обществ
ПИСПАЭ	— Проблемы истории Северного Причерноморья в античную эпоху
ПКМ	— Полтавський краєзнавчий музей
ПСРЛ	— Полное собрание русских летописей
ПЮЗГ	— Памятники Юго-Западной Грузии
СА	— Советская археология
САИ	— Свод археологических источников
СГЭ	— Сборник Государственного Эрмитажа
СЭ	— Советская этнография
ТГЭ	— Труды Государственного Эрмитажа
ТИА МГУ	— Труды Института археологии Московского государственного университета
ЦДАЖР СРСР	— Центральный державний архів Жовтневої революції СРСР
ЦНПМ	— Центральный научно-природный музей
ААН	— Acta Archeologia Hungarica
АЖА	— American Journal of Archeology
АР	— Archeologicke rozhledy
АС	— Anatolian Studies
СIL	— Corpus Inscriptionum Latinarum
IOSPE	— Inscriptiones antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini
IRS	— Journal of Roman Studies
РА	— Památky archeologicke

СОДЕРЖАНИЕ

Статьи

ПАВЛЕНКО Ю. В. Пути развития первобытного общества	5
СМИРНОВ С. В. О некоторых методологических основаниях изучения неандертальских погребений	14
БУЙСКИХ А. В. Некоторые особенности планировочной структуры позднеархаических поселений Нижнего Побужья	24
ЛОСИЦКИЙ Ю. Г. К вопросу об эволюции типологии монументальной архитектуры средневекового Крыма	33
ТОЛОЧКО П. П. Летописная повесть о крещении Руси	47

Публикации археологических материалов

ПОТЕХИНА И. Д. Население усатовской культуры по данным антропологии	56
КОЛОТУХИН В. А. Кизил-кобинская посуда VIII — первой половины V в. до н. э.	68
ЦЕЦХЛАДЗЕ Г. Р. Северное и Восточное Причерноморье в VI—I вв. до н. э. (из истории торговых отношений)	86

Память археологии

БОРИСКОВСКИЙ П. И. Сергей Николаевич Бибииков и его время	98
---	----

Дискуссии

ЗУБАРЬ В. М. Заметки по латинской эпиграфике Херсонеса и Харакса	107
--	-----

Археология в СССР и за рубежом

КОЛЕСНИКОВ М. А. Категории «процессуальной археологии»	115
--	-----

Охрана памятников археологии

ЧЕРНЕНКО Е. В. Раскопки возле с. Киреевка Черниговской области	125
КИСЛЫЙ А. Е., СКОРЫЙ С. А. Скифское погребение V в. до н. э. возле Керчи	128
КОЗАК Д. Н. Поселение черняховской культуры возле г. Львова	130

Рецензии

ПАВЛЕНКО Ю. В. В. П. Илющечкин «Сословно-классовое общество в истории Китая (опыт системно-структурного анализа)». — М.: Наука, 1986. — 396 с.	136
АУЛИХ В. В. В. Д. Баран «Пражская культура Поднестровья». — К.: Наукова думка, 1988. — 159 с., илл.	139

Хроника

ГЕНИНГ В. Ф., БУНЯТЯН К. П. 10 лет отделу теории и методики археологии	147
ТЕРПИЛОВСКИЙ Р. В. Конференция советских и польских историков «Славянский мир и Римская империя»	151
Оргкомитет конференции. XX республиканская конференция в Одессе	153

ВІСНИК АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР

ЖУРНАЛ ЗМІНЮЄ ПРОФІЛЬ

Президія АН УРСР прийняла постанову «Про перебудову журналу «Вісник Академії наук Української РСР». Головними завданнями провідного в республіці академічного періодичного видання — щомісячного наукового і громадсько-політичного журналу Президії АН УРСР — стають:

всєбічне висвітлення діяльності АН УРСР, її традицій, роботи вищих органів управління Академії — Загальних зборів і Президії; постійне інформування наукової громадськості про те, як АН УРСР виконує свої уставні функції; забезпечення відкритості та гласності в роботі академічних установ; встановлення діалогу між вченими та громадськістю;

широка пропаганда наукових винаходів і найбільш визначних досягнень учених у пріоритетних напрямках досліджень, розповсюдження досвіду реалізації найважливіших науково-технічних проєктів, міжнародних, всесоюзних, республіканських і регіональних програм, а також розробки і впровадження революційних технологій;

аналіз і узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду організації науки, широкє обговорення проблем управління дослідницькою діяльністю, шляхів підвищення її ефективності;

розробка моральних аспектів наукової діяльності; формування активної громадянської позиції вченого, виховання почуття відповідальності перед сучасниками та нащадками;

висвітлення історії АН УРСР, історії науки і техніки на Україні, міжреспубліканських і міжнародних зв'язків учених АН УРСР;

критичний аналіз новинок літератури, а також журнальних публікацій, які мають методологічне, загальнонаукове та загальнокультурне значення;

розвиток нової української наукової термінології.

Журнал буде виходити, як і раніше, щомісячно, обсягом 10,5 обл.-вид. арк.

Передплатна ціна на рік — 14 крб. 40 коп.

Ціна одного номера — 1 крб. 20 коп.

Індекс — 74090.

1 крб. 20к.

ІНДЕКС 74006

Наунова думка

ISSN 0235-3490. Археологія. 1990. № 2. 1—160.